

Науменко Л. П.,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри методики навчання іноземних мов та прикладної лінгвістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail: v-naumenko@ukr.net

ЗМІСТОВА СТРУКТУРА СУБОРДИНАЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ «PROFIT»

Стаття присвячена аналізу субординаційного концепту «profit», сформованого на базі одного зі смислових центрів ключового для англомовного бізнес-дискурсу концепту «money». Розробляються змістова структура концепту, зокрема його поняттєвий, смисловий (смислові центри / семантичні ядра) та фреймовий компоненти.

Ключові слова: субординаційний концепт, бізнес-дискурс, поняттєвий компонент, смисловий центр, предметний фрейм.

1. Постановка проблеми. Як стверджує Р. Ленекер, макроконцепти / суперконцепти розпадаються на дрібніші утворення – суб- / міні-концепти, які, у свою чергу, продукують більш дрібні концепти [30, с. 45]. Базовий концепт бізнес-дискурсу «trade» також генерує концепти нижчого рівня категоризації – субконцепти «goods», «market» та «marketing». Методика аналізу концепту «goods» розроблена з урахуванням теоретичних напрацювань А. П. Бабушкіна, С. А. Жаботинської, В. Л. Іващенко, Р. Ленекера, В. А. Маслової, М. В. Піменової і О. Н. Кондраєвої, З. Д. Попової і І. А. Стерніна, Ю. С. Степанова [4; 7–8; 10; 14; 17; 19; 28] та ін. і передбачає вивчення змістової структури концепту, пошук мовних засобів його номінації в дискурсі та моделювання його змістових компонентів. Виходячи з природи професійних концептів, які тяжіють до раціонально-логічної, об'єктивної репрезентації професійного знання, хоча й не позбавлені емоційно-ціннісних та образних компонентів, їхню архітектуру можна представити в таких ментальних репрезентаціях: *підприємствий компонент*, представлений [терміно]поняттям, *смисловий компонент* (смислові центри / семантичні ядра), *образний компонент* (образ-картинка / гештальт, образ-схема / Я-схема, образ-стереотип, образ-прототип), *символічний компонент* (антропосимвол), *оцінний компонент* (оцінний стереотип), *фреймовий компонент* (фрейм, сценарій).

2. Формулювання завдань. Загальною проблемою сучасної лінгвістики є фрагментарний, однобокий підхід до вивчення основних мовних категорій і мовленнєвих явищ. Холістичне бачення об'єкту дослідження допомагає подолати цей недолік. Наукові спостереження над функціонуванням сучасного англомовного бізнес-дискурсу спонукає дослідника до пошуку його основних принципів, формоутворень і ментальних структур, зокрема концептів. *Метою* аналізу є вивчення змістової структури концепту «profit». Основні *завдання* полягають у виявленні змістових компонентів концепту (підприємствих, смислових, образних, фреймових тощо) та їхніх вербальних корелятивів, а також вивченні семантики лексеми *profit*, з'ясуванні первинного значення (етимона). *Об'єктом* публікації є змістова структура концепту «profit», *предметом* – вербальні репрезентації його змістової структури в англомовному бізнес-дискурсі. Аналіз здійснюємо за процедурами, розробленими у статті *Критерії виділення ключових концептів сучасного англомовного бізнес-дискурсу* [12, с. 197–205]. *Матеріалом* дослідження стали жанрові форми *Annual Report, Business Plan, Press Release*, бізнес-публікації на інтернет-сайтах провідних американських і британських компаній, фахові та енциклопедичні словники з економіки й бізнесу.

3. Аналіз останніх публікацій. Оскільки концепт «profit» не знайшов висвітлення в останніх публікаціях, в огляді літератури розглядаємо суміжні з ним концепти «material wealth», «property» та «money», схарактеризовані в працях Н. Е. Агаркової [1], О. В. Бабаєвої [3], О. В. Городецької [5], Ю. Ю. Дьоміної [6], І. А. Майоренко [9], А. В. Михайлової [11], Т. Н. Новосолової [13], Т. В. Овчарук [33], Т. Г. Пимонової [15], О. В. Породько-Лях [16], О. Я. Сурмач [20]. В усіх згаданих

працях концепти кваліфікують як культурно марковані, порівнюючи засоби їх об'єктивації в різних лінгвокультурах: німецькій / російській (О. В. Бабаєва), англійській / російській (Ю. Ю. Дьоміна, Т. Г. Пимонова), англійській / російській / французькій (І. А. Майоренко), українській / російській / англійській (О. Я. Сурмач). Означені концепти загалом досліджують в наївно-мовних картинах світу: британській (О. В. Городецька), американській (Н. Е. Агаркова), англо-американській (Т. Н. Новосолова), медіа-дискурсі (А. В. Михайлова, О. В. Породько-Лях), лексико-фразеологічному і паремійному словниковому фонді мови (Н. Е. Агаркова, О. В. Бабаєва, Ю. Ю. Дьоміна, І. А. Майоренко, Т. Г. Пимонова, О. Я. Сурмач). Різняться й підходи до вивчення концептів. Об'єктами аналізу обираються окремі аспекти: поняттєвий (О. Я. Сурмач, Н. Е. Агаркова); аксіологічний (О. В. Бабаєва, Т. Н. Новосолова), образний (Т. В. Овчарук), фреймовий (О. В. Породько-Лях) або моделювання лексико-семантичного поля концепту (І. А. Майоренко). Як засвідчує аналіз публікацій, усім їм бракує комплексного підходу до вивчення концептів з урахуванням напрацювань сучасної когнітивної лінгвістики. Увагу дослідників у чергу привертає наївно-мовна об'єктивація концептів «material wealth», «property» та «money», жодне з них не розкриває особливостей їх категоризації у фаховій свідомості носіїв англійської мови. Так само поза увагою лишаються семантико-поняттєві, смислові, образні та фреймові компоненти концептів професійного дискурсу (зокрема бізнесового), що і є об'єктом нашого розгляду.

4. Вклад основного матеріалу. Концепт «profit» розглядаємо як такий, що формується на базі смислового центру «money is reward» ключового для бізнес-дискурсу концепту «money». «Profit» та «money» є еквіполетними поняттями, які часто визначають одне через одне: *profit* – «*fin. money gained in a business deal, esp. the difference between the amount earned and the amount spent, financial gain*» [34, с. 326], «*money gained from a sale which is more than the money spent*» [24, с. 230], «*amount of money that a business has after its expenses are subtracted from its revenue*» [21, с. 169], «*monetary benefits earned by a business entity for risk-taking activities in the marketplace, calculated as difference between revenues and operations costs incurred in business*» [25, с.191]. Згідно з наведеними дефініціями, характерними ознаками поняття «profit» є «financial benefit» (фінансова вигода) та «exceeds the expenses» (надлишок над видатками).

Найвірогіднішим вербалізатором концепту вважаємо лексему *profit*, яка щонайповніше передає зміст цього поняття, що також підтверджують словникові дефініції: «surplus remaining after total costs are deducted from total revenue, and the basis on which tax is computed and dividend is paid. It is the best known measure of success in an enterprise» [22].

Online Etymology Dictionary / by D. Harper (2001-2013) та *Merriam Webster Online Dictionary* датують лексему *profit* в англійській мові сер. XIII ст. на позначення «income» (від лат. *profectus* через посередництво давньофр. мови у формі *profit* / *porfit* – «advance, increase, success, progress») [30; 33]. Первинне «progress» вважаємо етимомом концепту «profit» як найбільш загальну назву поступального руху.

Семантичне наповнення лексеми *profit* складають спеціальні словникові: «valuable return», «net income», «ratio to the amount of capital invested or to the value of sales», «compensation» [30] та контекстуальні значення: «amount of money» / monetary benefits / «financial gain», «measure of success».

Смислові центри / семантичні ядра концепту «profit» виокремлені методом когнітивної інтерпретації лексичних одиниць – репрезентантів концепту у результаті аналізу жанрових форм *Annual Report, Business Plan, Press Release*, бізнес-публікацій та фахових лексикографічних джерел [2; 18; 24; 34]: «profit is reward» (прибуток – це винагорода), «profit is money» (прибуток – це гроші), «profit is success» (прибуток – це успіх).

Смисловий центр «**profit is reward**» організовують синоніми лексеми *profit*, в яких актуалізується сема «reward»: *compensation, dividend, earnings, gain, income, premium, proceeds, returns, revenue, surplus, yield* та їхні словосполучення: *actual income, after-tax income, interest income, real income, business benefits, currency earnings, equity earnings, export earnings, flow of earnings, invisible earnings, net spendable earnings, real earnings, surplus earnings, subsidiary earnings, sales*

*revenue, marginal net yield, earnings per share, return on net worth, return on equity / return on investment, yield of bonds, yield of/on capital, yield to maturity (YTM); професійно марковані паремії: Profit is its own reward; наукові дефініції: «Profit is the surplus over cost» [39] та пропозиції, які визначають прибуток як винагороду за бізнесову діяльність: Assuming risk gives the entrepreneur a claim to a **reward** in excess of the actuarial value of the risk; Those who took risk in business had a right to a separate **reward** known as profit [40], Mary Kay plans to quantify the **return-on-investment** (ROI) provided by the new technology, but in the meantime, the **business benefits** are obvious [29].*

Смисловий центр «**profit is money**» організовують синоніми лексеми *profit*, у яких актуалізується сема «money»: *capital, cash, dollar, receipts*; атрибутивні словосполучення: *capital gains, cash income / receipts, current receipts, daily receipts, dollarearnings, exchangeearnings, financial gain, financial returns, money income*; пропозиції: *Despite the growing competition Nikon Corp. has continued to outperform the market, and has recently reported positive **financial results** which saw group **net profit climb** by 20 % in the fiscal first half which ended in September [31]; фрагменти жанрових форм, які визначають прибуток у грошовому еквіваленті: A key characteristic of the franchised and managed business is that it generates **more cash** than is required for investment in the business, with a **high return** on capital employment; These include: How we win, including **financial returns**, our people, the guest expertise and responsible business [38].*

Смисловий центр «**profit is success**» організовують синоніми лексеми *profit*, у яких актуалізується сема «success»: *advance, expansion, growth, highlight, increase, progress* та їхні словосполучення: *revenue growth / growth in revenues, increase / rise in revenues*; пропозиції: *O'Reilly indicated **significant progress** was made on strategic milestones that are important to the company's **future success** [23]; фрагменти жанрових форм, які описують прибутковість бізнесу як ознаку його успішності: For the quarter ended September 30, 2010, Sotheby's reported revenues of \$73.1 m, or 63 % **increase** from the prior period. This **increase** is partially due to the 48% **growth in auction commission revenues** due to strong worldwide sales, most notably the July London Old Master Paintings sale which brought 85% higher results than the prior year. Among the many **successful sales** we have had thus far, our Hong Kong series of sales last month was the **unquestioned highlight**[36].*

Образний компонент субконцепту «profit» не знаходить відображення у досліджуваному матеріалі, що свідчить про несформованість образів-картинок / гештальтів, образів-стереотипів чи образів-прототипів у фаховій колективній свідомості носіїв англійської мови. Натомість цей компонент має невербальну форму вираження, візуалізуючись у вигляді графіка *profitis success* (див. Рис. 1).

Рис. 1. Profit is success

Фреймовий компонент субконцепту «profit» структурується у фаховій колективній свідомості носіїв англійської мови у предметний фрейм, вершиною якого є назва *profit*, слотами: «beneficiant of profit», «source of profit», «amount of profit», «character of profit», «duration of profit», що розгортається у квалітативну схему ЩОСЬ (*profit*) є ТАКИЙ (фізичні характеристики – розмір, характер, тривалість), який ілюструє схема 1:

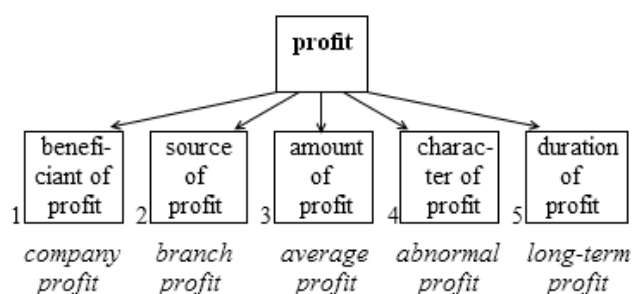

Схема 1. Предметний фрейм субординаційного концепту «profit».

Слот 1 «beneficiant of profit» (бенефіціант прибутку) заповнюють атрибутивні словосполучення зі словом *profit* та його деривати на позначення отримувача прибутку: *company profit*, *company's profitability*, *corporate profit*, *dealer profit*, *distributor profit*, *investor profit*, *farmprofit*, *firmprofit*, *monopoly profit*, *promoter's profit*, *income of an enterprise* (прибуток засновників підприємства), пропозиції, що містять ім'я бенефіціанта прибутку: *Taken together, the operating and capital restructuring elements will significantly improve **the company's profitability** and cash flow for the long time* [26].

Слот 2 «source of profit» (джерело прибутку) заповнюють атрибутивні словосполучення зі словом *profit* на позначення джерел надходження прибутку: *branch profit*, *commercial profit*, *equity profit*, *growth profit*, *innovational profit*, *interest profit*, *inventory profit* (комерційний прибуток), *operating profit*, *technical profit*, *trading profit*; пропозиції, що описують джерела прибутку: *As the result of the factors discussed above, **operating profit** during the three months ended 30 September 2009 was US \$ 88.5m* [27].

Слот 3 «amount of profit» (розмір прибутку) заповнюють атрибутивні словосполучення зі словом *profit* на позначення розміру прибутку: *average profit*, *excess profit*, *gushing profit*, *much profit*, *solid profit*, а також *amount of profit*, *unit of profit*; пропозиції, що розкривають кількісний параметр прибутку: *Risk management and financial turned around last year's loss to post a **solid profit*** [23], *International, non-food and retailing services – have contributed **as much profit as** the entire business was making in 1997. The **amount of profit** allocated to the scheme is determined by the Board* [37].

Слот 4 «character of profit» (характер прибутку) заповнюють атрибутивні словосполучення зі словом *profit* на позначення характеру прибутку: *abnormal profit*, *balance profit*, *book profit*, *expected profit*, *extra profit*, *fictional profit*, *gross profit*, *negotiated profit*, *net profit*, *normal profit*, *total profit*, *paper profit*, *pre-tax profit*, *profit before tax*, *pure profit*, *retained profit*, *target profit*, *taxable profit*, *uncertainty-bearing profit*, *undistributed / undivided profit*, *windfall profit*; пропозиції, що розкривають характер прибутку: *Tesco Personal Finance **pre-tax profit** post minority interest was J202m, of which our share was J101m, up 26.5 % on last year. Prior to accounting for the **net profit** on disposal of fixed assets our underlying tax rate was 29.5 %. A 1% movement in UK interest rates would change **profit before tax** by less than 1 %* [37].

Слот 5 «duration of profit» (тривалість прибутку) заповнюють атрибутивні словосполучення зі словом *profit* на позначення часових меж / тривалості прибутку: *long-term profit*, *monthly profit*, *profit for the period*, *short-term profit*; пропозиції, що розкривають часовий параметр прибутку: *As the result of the factors discussed above, **profit for the three months** ended 30 September 2009 was US\$ 50.2m, an increase of US \$ 12.6m, or 34 %, compared with the three months ended 30 September 2008* [27].

Змістову структуру субконцепту «profit» ілюструє трикомпонентна схема 2:

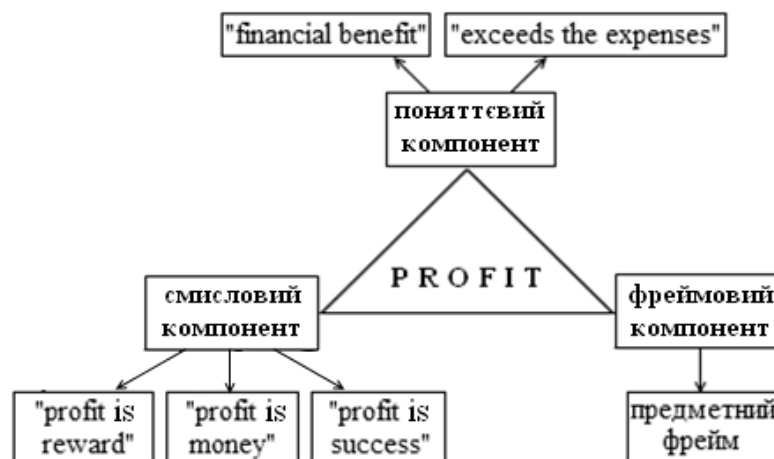

Схема 2. Архітектура субординаційного концепту «profit».

5. Висновки. Концепт «profit» формується на базі смислового центру «money is reward» ключового для бізнес-дискурсу концепту «money», пов'язаний із ним семантико-поняттєвими та смисловими зв'язками і належить до субординаційного рівня концептуалізації. Семантичне наповнення лексеми *profit* складають спеціальні словникові: «valuable return», «net income», «ratio to the amount of capital invested or to the value of sales», «compensation» та контекстуальні значення: «amount of money», «measure of success». Етимологом концепту є первинне значення лексеми *profit* «progress». Характерними ознаками поняття «profit» є «financial gain / benefit» та «exceeds the expenses». Семантичний простір концепту організовують смислові центри: «profit is reward», «profit is money», «profit is success». Досліджуваний матеріал не виявив образного складника концепту, очевидно, через несформованість цих когнітивних структур у фаховій колективній свідомості носіїв англійської мови. Натомість концепт має невербальну форму вираження, візуалізуючись у вигляді графіка *profitis success*. Концепт «profit» структурується у предметний фрейм з вершиною *profit*, який розгортається у квалітативну схему, що відображає фізичні характеристики об'єкта.

6. Перспективи дослідження полягають у розбудові лінгвоконцептосфери сучасного англомовного бізнес-дискурсу як мережі ключових та похідних від них концептів, пов'язаних між собою логіко-поняттєвими, смисловими, асоціативними та формально-структурними зв'язками

Список використаної літератури

1. Агаркова Н. Э. Деньги / Н. Э. Агаркова // Антология концептов / под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – М. : Гнозис, 2007. – С.304–311.
2. Англо-русский словарь по экономике и финансам / под ред. А. В. Аникина. – СПб. : Экономическая школа, 1993. – 579 с.
3. Бабаева Е. В. Собственность / Е. В. Бабаева // Антология концептов. – М. : Гнозис, 2007. – С. 459–474.
4. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика : автореф. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 – теория языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж: ВГУ, 1997. – 19 с.
5. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 – герм. мови / О. В. Городецька. – К., 2003. – 21 с.
6. Длмина Ю. Ю. Семантическое поле концепта «деньги» (на материале английского и русского языков) / Ю. Ю. Длмина // Риторика и интерпретация : сб. науч. ст. – Тверь : ТГУ, 2004. – Вып. 1. – С. 151–159.
7. Жаботинская С. А. Концепт / домен: матричная и сетевая модели / С. А. Жаботинская // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 168. – Т. 1. – С. 254–259.
8. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія / В. Л. Іващенко. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – 328 с.
9. Майоренко И. А. Деньги / И. А. Майоренко // Антология концептов / под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – Волгоград : Парадигма, 2006. – Т. 4. – С. 60–82.
10. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : уч. пос. / В. А. Маслова. – М. : Флинта, Наука, 2004. – 296 с.

11. Михайлова А. В. Когнитивно-семантические свойства наименований средств финансового обмена (на материале англоязычного медийного экономического дискурса) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – герм. языки / А. В. Михайлова. – Пятигорск, 2014. – 228 с.
12. Науменко Л. П. Критерії виділення ключових концептів сучасного англомовного бізнес-дискурсу / Л. П. Науменко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – у 4-хч.– К. : Київський університет, 2012. – вип. 42. – Ч. 1. – С. 197–205.
13. Новосёлова Т. Н. Материальное богатство / Т. Н. Новосёлова // Антология концептов / под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – Волгоград : Парадигма, 2006. – Т. 4. – С. 82–98.
14. Пименова М. В. Концептуальные исследования. Введение : уч. пос. / М. В. Пименова, О. Н. Кондратьева. – М. : ФЛИНТА: Наука, 2011. – 176 с.
15. Пимонова Т. Г. Концепт «богатство» и его лексикографическая представленность / Т. Г. Пимонова // Наук. вісник. – 2007. – № 4. – С. 145–149.
16. Породько-Лях О. В. Фреймовий принцип реалізації концепту «гроші» в сучасному українському медіа-дискурсі / О. В. Породько-Лях // Нова філологія. – 2007. – № 27. – С. 46–49.
17. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика : уч. пос. / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
18. Современный англо-русский толковый бизнес-словарь / Л. В. Ивина, В. А. Воронцов. – М. : АСТ, Астрель, Хранитель, 2007. – 349 с.
19. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Языки русской культуры, 1997. – 824 с.
20. Сурмач О. Я. Концепт «богатство» в семантичній структурі українських, російських та англійських фразеологізмів / О. Я. Сурмач // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр.; у 2-хч.– К. : Київський університет, 2007. – Вип. 22. – Ч. 2. – С. 121–125.
21. Brieger N. Teaching Business English Handbook / N. Brieger. – N.-Y. : York Associates, 1997. – VIII. – 192 p.
22. Business Dictionary [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.businessDictionary.com>
23. Chevron Annual Report 2008 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.phx.corporate-ir-net>
24. Dictionary of Business / ed. by P.H. Collin. – Teddington : Peter Collin Publ., 1997. – 331 p.
25. Dowling B. T. Business Concepts for English Practice / B. T. Dowling., M. M. Arden. – Boston : Heinle & Heinle Publ., 1992. – 201 p.
26. General Motors Business Plan 2009–2013 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] www.gm.com
27. Inmarsat Annual Report 2009 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.inmarsat.com>
28. Langacker R. W. Cognitive Grammar. A basic introduction / R. W. Langacker. – N.-Y. : Oxford University Press, 2008. – 427 p.
29. Mary Kay Press Release 2010 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.marykay.com>
30. Merriam-Webster Online Dictionary [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.merriam-webster.com/dictionary/statute>
31. Nikon Annual Report 2006 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.nikon.com>
32. Online Etymology Dictionary / by D. Harper [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.etymonline.com>
33. Ovcharuk T. Metaphoric Conceptualization of the “Money” Domain / T. Ovcharuk // The Ukrainian Society for the Study of English Messenger, 2000. - № 1. – P. 66-71.
34. Oxford Dictionary of Business English / Ed. by A.Tuck, M.Ashby. – Oxford: Oxford University Press, 2002. – 493 p.
35. Roget’s 21st Century Thesaurus. – 3rd ed. – Phillip Lief Group, Cop. 201:[Електронний ресурс]. – [Режим доступу] [hesaurus.com/browse](http://www.hesaurus.com/browse)
36. Sotheby’s Press Release 2010 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.msnbc.msn.com>
37. Tesco PLC Annual Report and Financial Statements 2005 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] http://www.investis.com/tesco/ar/pdfs/Repot_o5_0.pdf
38. The Continental Hotel Group Annual Report 2010 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://www.continentalhotel.com/2010ar.pdf>
39. Wikipedia, the free encyclopedia [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] <http://en.wikipedia.org>

Науменко Л. П. Содержательная структура субординационного концепта «profit».

Аннотация

Статья посвящена анализу субординационного концепта «profit», сформированного на базе одного из смысловых центров ключевого для англоязычного бизнес-дискурса концепта «money». Разрабатывается содержательная структура концепта: его понятийный, смысловой (смысловые центры / семантические ядра) и фреймовой компоненты.

Ключевые слова: субординационный концепт, бизнес-дискурс, понятийный компонент, смысловой центр, предметный фрейм.

Naumenko L. P. The Content Structure of the Subordinate Concept «Profit».

Summary

*The aim of the paper is to develop the content structure of the subordinate concept «profit». The major tasks are to detect concept components (notional tokens, sense centres / semantic kernels, frame structures etc.) and their verbal correlations in business English discourse, to study its semantic potentials and to discover the initial meaning (etymon). The object of study is the content structure of the concept «profit»; the subject is its verbal representations in the contemporary business English discourse. The material of the study is business document Annual Report, Business Plan, Press Release, business internet sites of well-known American and British companies, special and encyclopedic dictionaries in economics and business. Attention has been primarily drawn to content structure of the concept «profit», its notional component which includes two characteristic tokens «financial gain / benefit» and «exceeds the expenses», sense centres «profit is reward», «profit is money», «profit is success» which organize the semantic space of the concept and frame structure represented by a thing frame with the name 'profit' which uncovers into a qualitative scheme representing physical parameters of the object. The analysis is planned to be continued by developing the linguaconceptual sphere of the contemporary business English discourse which forms a network of key and derivative concepts connected by logic notional, sense, associative, and formal structural links. **Key words:** subordinate concept, business discourse, notional component, sense centre, thing frame.*

УДК 378.147: 81'243

Нікітіна Н. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

**СИНЕРГЕТИКА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА
У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

У статті аналізуються можливості використання ідей синергетики як методологічної парадигми у процесі викладання іноземної мови. Узагальнено базові наукові погляди синергетичного підходу, що складають понятійну і класифікаційну основу його застосування в педагогічній теорії і практиці. Запропоновано психолого-педагогічні механізми, що лежать в основі ситуацій успіху. В основу технології створення ситуацій успіху у процесі викладання іноземної мови покладено проектування та реалізацію на практиці такої педагогічної системи, яка б була адекватна до когнітивних та емоційно-вольових станів старшокласників.

***Ключові слова:** синергетика, ситуація успіху, технологія та техніка викладання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Відповідно до вимог нової парадигми іншомовної освіти у межах її організації актуальною є проблема пошуку підходів, технологій, методів формування особистості, здатної до самореалізації. Формувати в учнів позитивну «Я-концепцію» дозволяє синергетичний підхід до організації навчально-виховного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор. Із-поміж достатньо широкого спектра теоретичних і практичних досліджень, присвячених використанню синергетичного підходу до процесів виховання та навчання, особливий інтерес викликають праці Н. М. Таланчука з питань системно-синергетичного підходу до організації виховної практики середнього професійного навчального закладу, В. М. Яковлевої – з дослідження умов та причин самоорганізації середньої професійної освіти, Л. Н. Ревякіна – з проблеми синергетичної структури безперервної освіти, В. П. Корсунова, який розглядає соціальні аспекти педагогіки професійної освіти у світлі системно-синергетичного підходу, М. І. Рожкова – з питань організації і виховних функцій у середній школі, А. Л. Уманського, який вивчає зміст внутрішніх організаторських механізмів синергетичної діяльності педагогічних та учнівських колективів у освітніх закладах.